

Toespraak Staten-Generaal Politie

(opening)

Dames en heren,

Ik heet u graag van harte welkom op dit startevent van de *allereerste* Staten-Generaal van de politie in België. Niet alleen aan onze sleutelpartners, hier in de Europazaal van het Egmontpaleis, ook aan alle belanghebbenden die dit event via de livestream volgen: welkom. We durven ervan uitgaan dat het tweede event, begin volgend jaar, écht live kan doorgaan, zodat we elkaar in persoon kunnen ontmoeten. Ik kijk daar alvast naar uit, en mogelijk zijn er intussen ook al mogelijkheden om elkaar in persoon te spreken.

In 2001 ontstonden na een grondige politiehervorming de politiediensten zoals we die vandaag de dag kennen. Dit huidige politiemodel staat weliswaar steeds meer bloot aan veranderende uitdagingen. We hebben de afgelopen veertien maanden gezien dat de wereld in zeer korte tijd op zeer drastische wijze kan veranderen. Zeggen dat ons land niet meer hetzelfde is als twintig jaar geleden, is dus een understatement.

De wereld verandert, ons land verandert, de samenleving verandert - en de politiedienst kan simpelweg niet achterblijven. De politiedienst moet *ook* veranderen. Ik ben nog geen jaar minister van Binnenlandse Zaken, maar ik heb toch al enorm veel gezien van en geleerd over de politie. Waar ik in oktober inscheepte, was zeker geen zinkend schip. Wel zag ik een deels verouderde vloot met verschillende snelheden, mogelijkheden en ambities. Ik heb inmiddels onaflatend enthousiasme mogen ervaren, maar ik bespeurde toch ook op bepaalde momenten een zekere afwachtende houding, gelatenheid en bij vlagen zelfs cynisme - als het bijvoorbeeld gaat over het tekort aan middelen of personeel. Het is kortom, de hoogste tijd voor het voorbereiden van de toekomst. Voor een nieuwe, frisse wind.

Een Chinese wijsheid luidt dat als de wind van verandering waait, sommige mensen muren bouwen. Anderen bouwen windmolens. Ik ben persoonlijk een groot voorstander van het laatste. Jezelf verzetten tegen verandering heeft weinig zin. Niets is zo *blijvend* als verandering, tenslotte.

We moeten accepteren, anticiperen en aan de slag. Laten we daarom de mouwen opstropen, de handen ineenslaan en *samen* vooruitkijken naar een politie van de toekomst. De politie is tenslotte van ons allemaal. Om zoveel mogelijk partijen op een actieve manier te kunnen betrekken, is een Staten-Generaal van de Politie - ik zal het vanaf nu SEGPOL noemen - het forum bij uitstek.

SEGPOL gaat de uitdagingen van de politie in beeld brengen en vervolgens enkele zeer concrete beleidsaanbevelingen doen. Het einddoel is te komen tot een modernere, meer dynamische politie. Een politie met de juiste cultuur, op basis van een vernieuwde visie en aanpak.

Vooraleer we vooruit gaan kijken, wil ik kort de geschiedenis induiken. Twintig jaar geleden startte de geïntegreerde politie op twee niveaus: de lokale en de federale politie. Dit hield in de praktijk in dat er *drie* verschillende korpsen ineens moesten gaan *samenwerken*. Drie korpsen, allemaal met een eigen geschiedenis, een eigen cultuur en een eigen manier van werken. Over verandering gesproken... Dat die samenwerking dan ook niet vanaf dag één soepel verliep, moge duidelijk zijn. Er moest een nieuw evenwicht worden gezocht en er moest vooral een nieuwe identiteit worden gevormd. De zoektocht naar die nieuwe organisatiecultuur ging gepaard met veel overleg en nog meer dialoog – en dat was hard nodig. De *bereidheid* tot verandering is tenslotte rechtevenredig aan het *begrip* voor de noodzaak daartoe: niet iedereen was, of wilde, vanaf dag één 'mee'.

Hoewel die integratie dus aardig wat voeten in de aarde had, denk ik dat we mogen zeggen dat ze geslaagd is. Dat is een huzarenstuk waar we met recht fier op mogen zijn.

Toch waren er ook kinderziektes - hoewel ik in dit geval liever de Engelse uitdrukking *growing pains* gebruik. Er kwamen aangaande de - relatief dure - hervorming al snel een paar uitdagingen in beeld. Uitdagingen die nooit grondig zijn aangepakt. De financiering van de lokale en de federale politie bijvoorbeeld, de bepaling van de optimale schaalgrootte van de lokale politie en een daadwerkelijk geïntegreerde *werking* met een bijbehorende gedegen informatie-uitwisseling. Men is die uitdagingen intussen *evergreens* gaan noemen. Deze, in dit geval vrij ironische, term - voor een lied dat heel lang heel populair blijft – mag dan positief klinken, de situatie is dat vanzelfsprekend niet. Het is zaak dat we die *evergreens*, die uitdagingen, opnieuw onder de loep nemen en constructief aanpakken.

Er zijn bijstellingen gedaan in 2006 en 2014, maar die betroffen vooral de federale politie. Daarnaast stortte ook de federale politieraad zich tien jaar geleden op een uitgebreide evaluatie. Enkele van de aanbevelingen die de raad toen deed, zijn nog zeer actueel en we mogen deze zeker niet negeren.

De Voorzitter van de federale politieraad, Willy Bruggeman zal ons daar straks graag aan herinneren.

Er is, kortom, werk aan de winkel.

SEG-POL gaat zich over verschillende thema's buigen. Het gaat hier om thema's waarvan we wakker liggen en waarvan we vinden dat niet alleen de politie of het ministerie van Binnenlandse zaken ze kan of moet oplossen. Het gaat dan bijvoorbeeld om meer diversiteit, de relatie met de bevolking, - in het bijzonder jongeren – burgerparticipatie en de zogenaamde *new way of protesting*.

We willen dus de thema's die al lang aanslepen, de eerder genoemde *evergreens*, eindelijk integraal en geïntegreerd in beeld brengen. De financiering van de lokale politie, de optimale schaalgrootte en invulling van de gespecialiseerde steun door de federale politie, ... om er maar enkele te noemen. Ook het spanningsveld tussen de lokale autonomie en de nood aan gelijkwaardige dienstverlening en afdwingbaarheid van federale richtlijnen, blijft een aandachtspunt.

Het in kaart brengen van al deze uitdagingen, is niet alleen een taak van de politie zelf. Ik streef naar een vruchtbare samenwerking met overheden, de academische wereld, het parlement en de burger.

Het is goed dat die burger bij veel overheden terecht kan om zijn mening te geven over de politie, maar daardoor zitten de data ook verspreid. De vraag is dan ook of we überhaupt voldoende objectieve data hebben over het werk van de politie. Zowel een kwantitatieve als een kwalitatieve analyse zijn nodig, maar door het gebrek aan data zeer moeilijk.

Het versterken van de verbinding van de politie met de samenleving, met die burger, is in mijn ogen overigens essentieel. De samenleving is complex, en om te kunnen duiden wat zich binnen die samenleving afspeelt, is verbinding harder nodig dan ooit. Het verzamelen van informatie is dus noodzakelijk, maar dat is niet genoeg. We hebben de burger, met welke achtergrond dan ook, nodig om samen na te denken over oplossingen.

SEGPOL gaat ook kijken naar de drie rollen die de politie opneemt in een maatschappij. Deze drie rollen werden gedefinieerd door socioloog Monjardet en worden hernomen in het visiedocument 'Politie in verbinding. Een visie voor de politie in 2025' dat in 2014 werd gepubliceerd en waar te weinig mee werd gedaan.

Eén van die drie rollen is de *politie als instrument van de overheid*.

We hebben vastgesteld dat er nieuwe vormen van protest zijn ontstaan. Deze protesten hebben geen leider of aanspreekpunt, en de deelnemers worden gemobiliseerd via sociale media. Dat maakt het voor de politie vaak moeilijk om alle risico's in te schatten. Die sociale media spelen ook een grote rol tijdens de manifestaties zelf. Zo wordt in real time gerapporteerd over het protest, maar bevat dit vaak ook foutieve of onvolledige informatie. Dit werkt als een brandversneller op een smeulend haardvuur. Daarnaast sluiten vaak groepen die geen link hebben met de manifestatie toch aan, met als enige intentie geweld te plegen en schade aan te richten. Heel actueel zijn de sympathiebetuigingen en oproepen tot manifestatie die via Facebook werden gedaan voor Jürgen Conings.

De werkgroep *New way of protesting* bekijkt hoe de politie zich beter kan organiseren bij deze nieuwe manier van manifesteren en ontwikkelt een nieuwe politieaanpak. Dit betreft zowel het verzamelen van informatie - met inbegrip van het monitoren van de sociale media - en de risicoanalyse, alsook de opleiding van de politiemensen. Op die manier kunnen we op een beter onderlegde manier omgaan met fenomenen als de gele hesjes en La Boum. La Boum moet ons ook opnieuw doen nadenken over de relatie tussen jongeren en de politie, vooral op het gebied van vertrouwen.

Daarnaast is er de aanpak van criminaliteit, terrorisme en immigratieproblematiek. Die aanpak is niet alleen een instrument van de federale en lokale overheid, maar ook steeds meer van de regionale overheden.

We hebben ook te maken met een toenemend geweld *tegen* de politie en zien - eveneens door de sociale media - tegelijkertijd meer beelden van geweld *door* de politie. Het feit dat we meer beelden *zien*, betekent niet dat er daadwerkelijk meer geweld *is*. Het toont nogmaals de potentieel negatieve kracht van sociale media.

Cases als die van Chovanec en Jonathan Jacob zorgden ook voor een schokgolf. Hoe gaan we om met bijvoorbeeld het *excited delirium syndroom*? Wordt dit goed vertaald in de risicobeheersing en opleiding?

Een tweede rol is die van de *politie als dienstverlener*. Hoe kunnen we in een steeds sterkere digitale wereld inspelen op de verwachtingen van de burger en andere dienstenafnemers? Wat verstaan we onder gemeenschapsgerichte politie in 2030? Zijn tegen die tijd zaken als onthaal en wijkwerking wellicht helemaal online te regelen?

Tot slot is er de *politie als professioneel korps*. Hier gaat meestal de meeste aandacht naartoe en hier liggen dan ook zware uitdagingen. De invulling hiervan moet echter afgestemd zijn op de eerste twee rollen. Hoe krijgen we de juiste politiemans of -vrouwen snel op de juiste plaats? Hoe zorgen we voor het welzijn van ons personeel bij toenemende arbeidsdruk? Hoe zorgen we voor meer diversiteit binnen de politie? Hoe kunnen we het gevoel van herkenbaarheid en daarmee een gevoel van veiligheid verhogen.

Maar ook: hoe kunnen we meer geïntegreerd werken, ook op operationeel vlak? En: hoe gaan we alles financieren? Komt er na 20 jaar eindelijk een loonsverhoging, zoals bij defensie?

Een leerrijk voorbeeld is de geïntegreerde taskforce COVID GPI. De optimale samenwerking en afstemming tussen de federale en lokale politie voor het beheren van de politie maatregelen bij de COVID-19 crisis is wat mij betreft bij uitstek een goede praktijk. We kunnen bij afloop van de crisis vast en zeker leren hoe we deze methode van samenwerken ook mogelijk op andere domeinen kunnen doorvoeren.

Op het gebied van IT geloof ik dat er nog veel slagen te slaan zijn. De verdere digitalisering van politie-intelligentia staat hoog op mijn agenda. We gaan het bestaande ICT-platform i-Police uitgebreid herbekijken. Informatie op de juiste manier beheren, analyseren en uitwisselen, is essentieel. Ik wil van i-police het slagschip van de nieuwe vloot maken.

Sinds mijn aanstelling als minister van Binnenlandse zaken heb ik - naast de corona-aanpak, die zoals u weet veel van mijn tijd vergt - diverse werven kunnen opstarten of in ieder geval op de agenda kunnen zetten. Een belangrijke werf is de doorvoering van de wetgeving bestuurlijke handhaving, waarbij lokale besturen meer middelen krijgen om op te treden tegen de parallelle door criminelen of criminele organisaties aangestuurde economie. Op basis van een uitbatingsvergunning kan dan worden toegezien of bepaalde activiteiten wel degelijk legale activiteiten zijn. Dit soort activiteiten, waarvan men aanneemt dat de impact op de economie gigantisch is, heeft ook veel gevolgen voor het veiligheidsgevoel in het straatbeeld. De komende maanden bereiden wij dit wetsontwerp voor en we willen hier zo snel mogelijk mee aan de slag gaan.

Naast cyber-, drugs- en georganiseerde criminaliteit mogen we ook de *verkeersveiligheid* niet uit het oog verliezen. België is nog ver verwijderd van de Europese doelstelling om het aantal verkeersdoden tegen 2030 te halveren ten opzichte van de cijfers van 2010. Elk jaar veroorzaken verkeersongevallen bijna 48.000 ernstige of minder ernstige verwondingen. Die verkeersongevallen maken niet alleen slachtoffers, ze veroorzaken ook vaak veel familiaal leed. Ieder van ons kent de verhalen, maar als ze

uit je naaste omgeving komen, maakt dat je stil en boos. Ik denk hier vandaag aan Loesje uit mijn gemeente die op de fiets het leven liet in een verkeersongeluk. Ik wil mijn boosheid omzetten in energie om de verkeersveiligheid in ons land verder te verbeteren.

Er moeten dus meer controles komen op de belangrijkste risicofactoren, zoals een te hoge snelheid, het rijden onder invloed van alcohol en/of drugs, gsm-gebruik achter het stuur en het niet dragen van de veiligheidsgordel. Daarnaast komen er in het hele land trajectcontroles bij.

Het afgelopen jaar is meer dan ooit gebleken dat een veilige omgeving ook een gezonde omgeving is. Een belangrijke stap die we op dat vlak inmiddels hebben gezet, is het maken van de pandemiewet. Met die wet kunnen we maatregelen die we in de toekomst nemen in het geval van een pandemie, sterker juridisch en democratisch onderbouwen.

Ik wil benadrukken dat ik niet de minister zal zijn die net komt kijken en vervolgens zegt hoe het op het vlak van politiehervormingen anders had gekund, of hoe het allemaal beter zou kunnen. Ik doe dit niet alleen. Gelukkig maar. Waarom alleen kijken, als het ook *samen* kan?

Ik wil dan ook eenieder die wil meewerken aan de politie van de toekomst, vragen om zeker geen afwachtende houding aan te nemen en niet aan de zijlijn te blijven staan. Binnen een paar weken laten onze Rode Duivels als het goed is, ook zien dat scoren *op* het veld gebeurt, en niet ernaast.

De sleutelpartners zullen de komende tijd hun expertise aanleveren en een groot deel van de inhoudelijke activiteiten voor hun rekening nemen. Er komen bijvoorbeeld rondetafelgesprekken, seminars, studiedagen en workshops. De huidige lijst met sleutelpartners staat overigens niet in steen gebeiteld: andere partijen kunnen zich tijdens het verdere verloop van SEGPOL uiteraard aansluiten en zich wellicht tot sleutelpartner ontpoppen, door bepaalde inhoudelijke activiteiten op zich te nemen.

Het eerste doel van SEGPOL is zoals gezegd het verzamelen van zoveel mogelijk inzichten en initiatieven op zoveel mogelijk vlakken. Een volgende stap is het vertalen van die nieuwe inzichten, initiatieven en de lessen die we tot nu toe al hebben geleerd, in beleid en concrete aanbevelingen. Hiervoor worden de uitkomsten door SEGPOL op hun waarde worden geschat. Hoe breder gedragen, hoe concreter – en hoe sneller omgezet in nieuw beleid.

Momenteel wordt ook een wetenschappelijk begeleidingscomité samengesteld.

Ik denk dat het tijd is om mijn verhaal af te ronden en het woord te geven aan enkele aanwezige partijen. Zo zullen de Commissaris-Generaal en de voorzitter van de vaste commissie van de lokale politie hun bijdrage en deelname aan SEGPOL toelichten. Het concept en de werkwijze van SEGPOL hoort u van de projectmanager van mijn kabinet. Nadien luisteren we naar enkele tussenkomsten en suggesties vanuit het werkveld.

Dit is nog maar het begin – iedereen die constructief wil bijdragen aan de toekomst van de politie kan en zal aan bod komen.

(slot)

De politie is van iedereen. Dat is een mooi credo, maar we moeten er met zijn allen voor waken dat het niet een loze uitspraak wordt. Een uitspraak die enkel mooi klinkt en het goed doet als hashtag. *De politie is van ons*, moet tot in de vezels van de organisatie voelbaar, zichtbaar en herkenbaar zijn.

Tot slot: niet is zo frustrerend als tegen de wind in fietsen, dat weten we allemaal. Laten we kijken hoe we de wind van verandering in ieders voordeel en tot ieders tevredenheid kunnen draaien.

Ik ben er in ieder geval klaar voor.